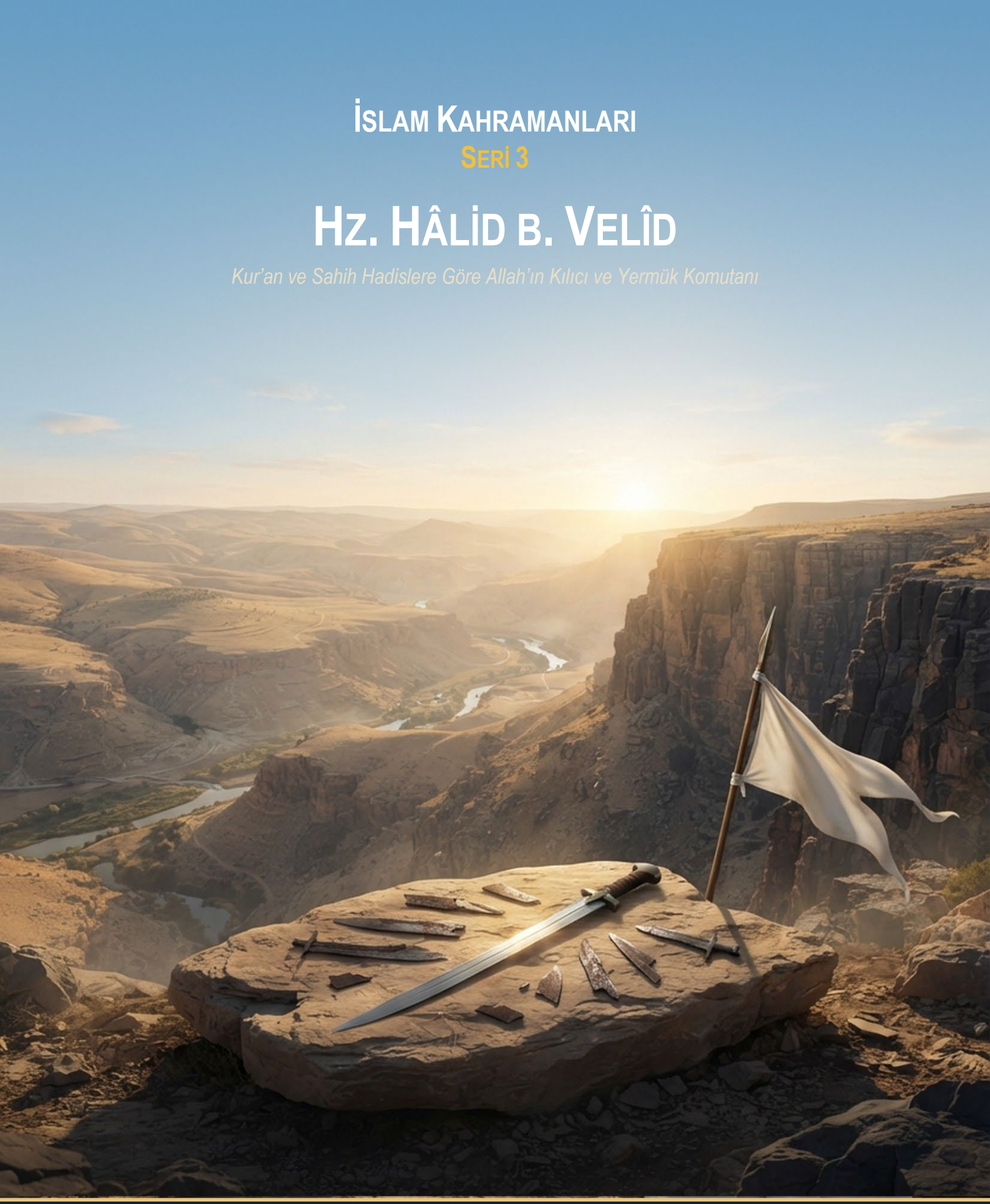
İSLAM KAHRAMANLARI

SERİ 3

HZ. HÂLİD B. VELÎD

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Allah'ın Kılıcı ve Yermük Komutanı

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

AK (KELANTAN)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İSLAM KAHRAMANLARI

SERİ 3

HZ. HÂLİD B. VELÎD

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Allah'ın Kılıcı ve Yermük Komutanı

إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِهِۦ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَٰنٌ مَّرْصُوصٌ ﴿٤﴾

"Doğrusu Allah, kendi uğrunda, kenetlenmiş bir duvar gibi, saf halinde çarpışanları sever"

Saf Sûresi 61:4

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Kalpleri çeviren ve dilediğini hidayete erdiren Allah'a hamd olsun. Efendimiz Peygamberimiz Muhammed'e ﷺ, onun âline ve ashabına — özellikle onun "Allah'ın Kılıcı" diye adlandırdığı Hâlid b. Velîd'e رضى الله عنه — salât ve selâm olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

İslam Kahramanları'nın bu üçüncü kitabı, Hâlid b. Velîd'in رضى الله عنه hayatını anlatır: Uhud'da Kureyş'in komutanı olup sonra Müslüman olan, Mûte'de orduyu kurtaran, Ridde savaşlarının komutanı, Irak'ın fatihi ve Yermük zaferinin önderi. Allah bu ilmi faydalı ilimlerden — 'ilmun yuntefe'u bih — eylesin.

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta, gün doğarken Suriye ile Ürdün sınırındaki ***Yermük Nehri vadisi*** resmedilmiştir: derin bir kanyon, bazalt kayalardan yarlar ve vadinin dibinde kıvrılan bir nehir. Hâlid bu vadide hicrî 15 yılında Bizans ordusuna karşı büyük bir zafere komuta etmiştir.

Büyük bir kayanın üzerinde sabah ışığında parlayan ***sağlam bir Yemen kılıcı*** durur. Çevresine ***kırık kılıç parçaları*** saçılmıştır. Bunlar Hâlid'in kendi sözünü hatırlatır: "Mûte günü elimde dokuz kılıç kırıldı. Elimde geniş bir Yemen kılıcından başka bir şey kalmadı" (Sahîh-i Buhârî 4265).

Sağda, tahta bir mızrağın ucunda ***beyaz bir sancak*** dalgalanır. Bu, üç komutan şehit düştükten sonra Hâlid'in aldığı Mûte sancağını simgeler: "sonunda sancağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı" (Sahîh-i Buhârî 3757).

Alttaki ***lacivert şerit***, ***ince altın çizgilerle*** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır — İslam Kahramanları kapaklarının hepsi uyumlu olsun diye Seri 1 ve Seri 2'nin kapağındaki gibi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

HZ. HÂLİD B. VELÎD — *Giriş*
1. HÂLİD KİMDİR? — *Sahîh-i Buhârî 5391*
2. UHUD'DA KUREYŞ'İN SÜVARİ KOMUTANI — *Âl-i İmrân 3:152*
3. HENDEK VE HUDEYBİYE — *Sahîh-i Buhârî 2731*
4. HÂLİD'İN MÜSLÜMAN OLUŞU — *Enfâl 8:38; Sahîh-i Müslim 121*
5. MÛTE: ALLAH'IN KILICININ DOĞUŞU — *Sahîh-i Buhârî 3757*
6. KIRILAN DOKUZ KILIÇ — *Sahîh-i Buhârî 4265*
7. MEKKE'NİN FETHİ — *Nasr 110:1; Sahîh-i Müslim 1780*
8. CEZÎMEOĞULLARI: BİR HATADAN DERS — *Sahîh-i Buhârî 4339*
9. DÛMETÜLCENDEL VE NECRÂN — *Sünen-i Ebû Dâvûd 3037*
10. ALLAH YOLUNDA VAKFEDİLEN SİLAHLAR — *Sahîh-i Buhârî 1468; Enfâl 8:60*
11. "ASHABIMA SÖVMEYİN" — *Sahîh-i Müslim 2541; Hadîd 57:10*
12. "İNSANLARIN KALPLERİNİ ARAŞTIRMAKLA EMROLUNMADIM" — *Sahîh-i Buhârî 4351*
13. "ALLAH'IN NE GÜZEL KULU" — *Câmiu't-Tirmizî 3846*
14. RİDDE SAVAŞLARI VE YEMÂME — *Tarihî rivayetler; Sahîh-i Buhârî 1400*
15. IRAK VE ÇÖLÜ GEÇİŞ — *Tarihî rivayetler*
16. YERMÜK: EN BÜYÜK ZAFER — *Enfâl 8:45*
17. ÖMER'İN HÂLİD'İ AZLETMESİ — *Tarihî rivayetler*
18. YATAĞINDA VEFATI — *Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cenâiz*
19. HÂLİD KISSALARININ KAYNAKLARI — *Tablo*
20. HÂLİD KISSASINDAKİ ŞAHSİYETLER — *Tablo*
21. HÂLİD KISSASINDAKİ YERLER — *Tablo*
22. HÂLİD'İN HAYATININ KRONOLOJİSİ — *Tablo*
23. HÂLİD HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
24. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HZ. HÂLİD B. VELÎD

Bir komutan vardı ki Uhud'da Müslümanların ordusunu yenilgiye uğrattı, sonra hiçbir savaşta yenilmeyen bir İslam komutanı oldu. Resûlullah ﷺ ona bizzat ***"Seyfullah", yani Allah'ın Kılıcı*** adını verdi. O, ***Hâlid b. Velîd***'dir رضى الله عنه.

Hâlid hicrî 8. yılda Müslüman oldu. Sadece birkaç ay sonra Mûte'de üç komutanını kaybeden İslam ordusunu kurtardı. Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Ridde savaşlarında, Irak'ta ve Şam'da orduları yönetti ve ***Yermük***'teki büyük zafere ulaştı.

Bu e-kitap ***İslam Kahramanları*** serisinin üçüncüsüdür. Önceki kitaplarda olduğu gibi, Hâlid'in رضى الله عنه hayatı önce Kur'an'dan ve sahih hadislerden, sonra güvenilir siyer ve tarih kitaplarından derlenmiştir. Her rivayetin kaynağı belirtilir. Meşhur ama senedi zayıf olan hikâyeler dürüstçe açıklanır.

Hâlid'in hayatında hatalar ve düzeltmeler de vardır. Resûlullah ﷺ, Hâlid'in Cezîmeoğullarına yaptığından uzak olduğunu ilan etmiş, Abdurrahman b. Avf'a sövdüğü için de onu uyarmıştır. Bu kıssalar adaletle anlatılır; çünkü bize sahâbenin de nasihati kabul eden ve hakka dönen insanlar olduğunu öğretir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÂLİD KİMDİR?

Tam adı ***Hâlid b. Velîd b. Muğîre*** el-Mahzûmî el-Kureşî'dir. Künyesi ***Ebû Süleyman***'dır. Kureyş'in en zengin ve en güçlü kollarından biri olan Mahzûmoğullarındandır. Kureyş'in atlarını ve savaş teçhizatını sağlamak Mahzûmoğullarının göreviydi.

Babası ***Velîd b. Muğîre***, Mekke'nin en zengin liderlerinden ve Resûlullah'a ﷺ en şiddetli düşmanlık edenlerdendi. Annesi ***Lübâbe es-Suğrâ bint Hâris*** el-Hilâliyye, Resûlullah'ın ﷺ hanımı ***Meymûne bint Hâris***'in رضى الله عنها kız kardeşidir. Dolayısıyla Meymûne, Hâlid'in teyzesi; aynı zamanda Abdullah b. Abbas'ın da teyzesidir.

Bu akrabalık sahih bir hadiste geçer. Aynı hadis, ***"Allah'ın Kılıcı"*** lakabının sahâbe arasında bilindiğini de gösterir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 5391

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو أُمَامَةَ بْنُ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ الأَنْصَارِيُّ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ الَّذِي يُقَالُ لَهُ سَيْفُ اللَّهِ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ، دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى مَيْمُونَةَ ـ وَهْىَ خَالَتُهُ وَخَالَةُ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ فَوَجَدَ عِنْدَهَا ضَبًّا مَحْنُوذًا، قَدِمَتْ بِهِ أُخْتُهَا حُفَيْدَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ مِنْ نَجْدٍ، فَقَدَّمَتِ الضَّبَّ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَكَانَ قَلَّمَا يُقَدِّمُ يَدَهُ لِطَعَامٍ حَتَّى يُحَدَّثَ بِهِ وَيُسَمَّى لَهُ، فَأَهْوَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَدَهُ إِلَى الضَّبِّ، فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ النِّسْوَةِ الْحُضُورِ أَخْبِرْنَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا قَدَّمْتُنَّ لَهُ، هُوَ الضَّبُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَدَهُ عَنِ الضَّبِّ، فَقَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ أَحَرَامٌ الضَّبُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ " لاَ وَلَكِنْ لَمْ يَكُنْ بِأَرْضِ قَوْمِي فَأَجِدُنِي أَعَافُهُ ". قَالَ خَالِدٌ فَاجْتَرَرْتُهُ فَأَكَلْتُهُ وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَنْظُرُ إِلَىَّ.

TERCÜME:

İbn Abbas'ın rivayet ettiğine göre, ***"Allah'ın Kılıcı" denilen Hâlid b. Velîd*** ona şunu anlattı: Resûlullah ﷺ ile birlikte Meymûne'nin yanına girdi — Meymûne onun da İbn Abbas'ın da teyzesiydi. Onun yanında, kız kardeşi Hufeyde bint Hâris'in Necid'den getirdiği kızartılmış bir dab (çöl kertenkelesi) buldu. Meymûne dabbı Resûlullah'a ﷺ ikram etti. Resûlullah ﷺ, ne olduğu söylenip adı kendisine bildirilmedikçe bir yemeğe nadiren elini uzatırdı. Resûlullah ﷺ elini dabba uzatınca, orada bulunan kadınlardan biri: "Resûlullah'a ﷺ ona ne

ikram ettiğinizi haber verin. O, dabdır ey Allah'ın Resûlü" dedi. Resûlullah ﷺ elini çekti. Hâlid: "Dab haram mıdır, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Buyurdu ki: ***"Hayır, fakat o benim kavmimin topraklarında yoktur; bu yüzden canım istemiyor."*** Hâlid dedi ki: "Ben de onu kendime çekip yedim; Resûlullah ﷺ de bana bakıyordu."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Mukâtil ← Abdullah b. Mübârek ← Yûnus b. Yezîd ← Zührî ← Ebû Ümâme b. Sehl b. Huneyf ← İbn Abbas ← Hâlid b. Velîd رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Et'ime, Hadis No. 5391.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:5391

ADI VE LAKAPLARI

AD VEYA LAKAP	AÇIKLAMA
Hâlid	"Ebedî, kalıcı olan" anlamına gelir
Ebû Süleyman	Künyesi; oğlu Süleyman'a nispetle
Seyfullah	"Allah'ın Kılıcı"; Mûte Savaşı'ndan sonra Resûlullah'ın ﷺ verdiği lakap (Sahîh-i Buhârî 3757)
el-Mahzûmî	Kureyş'in Mahzûmoğulları koluna nispet

ALINACAK DERSLER

Bu hadis, Hâlid'in aile evinde Resûlullah'a ﷺ ne kadar yakın olduğunu gösterir. Aynı zamanda bir edep öğretir: Resûlullah ﷺ, sırf hoşlanmadığı için bir şeyi haram kılmadı. İnsanın hoşlanmadığı şey her zaman haram değildir.

UHUD'DA KUREYŞ'İN SÜVARİ KOMUTANI

Hâlid, Müslüman olmadan önce Kureyş süvarilerinin komutanlarındandı. Savaş meydanında hızlı düşünmesi ve düşmanın zaafını görebilmesiyle tanınırdı.

Uhud Savaşı'nda (Şevval, h. 3) Müslümanlar zafere yaklaşmıştı. Fakat Resûlullah'ın ﷺ tepeye (Cebelü'r-Rumât) yerleştirdiği okçuların çoğu, Resûlullah ﷺ yasaklamış olmasına rağmen ganimet toplamak için yerlerini terk etti.

SİYER NOTU: HÂLİD'İN ARKADAN KUŞATMASI

Kureyş'in sağ kanadında süvarilere komuta eden Hâlid, tepenin boşaldığını gördü. Hemen süvarileriyle tepenin etrafından dolaşıp Müslümanlara arkadan saldırdı. Durum bir anda değişti.

Bu saldırıda Hamza b. Abdülmuttalib رضى الله عنه de dahil olmak üzere birçok sahâbî şehit oldu (bkz. Seri 1).

Resûlullah ﷺ de yaralandı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü; Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Allah bu olayı Kur'an'da anlatır ve sıkıntının, ordunun bir kısmı emre karşı geldikten sonra geldiğini açıklar:

ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ 3:152

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ ٱللَّهُ وَعْدَهُۥٓ إِذْ تَحُسُّونَهُم بِإِذْنِهِۦ ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَٰزَعْتُمْ
فِى ٱلْأَمْرِ وَعَصَيْتُم مِّنۢ بَعْدِ مَآ أَرَىٰكُم مَّا تُحِبُّونَ ۚ مِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلدُّنْيَا
وَمِنكُم مَّن يُرِيدُ ٱلْءَاخِرَةَ ۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ ۖ وَلَقَدْ عَفَا
عَنكُمْ ۗ وَٱللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾

And olsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. Onun izniyle kafirleri kırıp biçiyordunuz, ama Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşeyip bu hususta çekiştiniz ve isyan ettiniz; sizden kimi dünyayı, kimi ahireti istiyordu; derken denemek için Allah sizi geri çevirip bozguna uğrattı. And olsun ki O, sizi bağışladı. Allah'ın inananlara nimeti boldur

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/3:152

ALINACAK DERSLER

Uhud'daki sarsıntı yalnızca düşmanın gücünden değil, Resûlullah'ın ﷺ emrine uyulmamasından kaynaklandı. İşin ilginç yanı, bu hatayı fırsata çeviren komutan sonradan İslam'ın kılıcı oldu. Allah kalpleri dilediği gibi çevirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HENDEK VE HUDEYBİYE

Uhud'dan sonra Hâlid Kureyş ordusunda kaldı. ***Hendek Savaşı***'nda (h. 5), Müslümanların Medine'nin kuzeyinde kazdığı hendeği geçmek için bir gedik arayan süvariler arasındaydı; ama başaramadılar.

Hicrî 6. yılda Resûlullah ﷺ yaklaşık 1.400 sahâbîyle umre yapmak için Mekke'ye yola çıktı. Kureyş onu durdurmak için süvari gönderdi; bu süvarilerin komutanı Hâlid'di. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Hâlid b. Velîd, Kureyş süvarileriyle öncü olarak Ğamîm'dedir; sağ taraftaki yolu tutun."*** (Sahîh-i Buhârî 2731)

Resûlullah ﷺ çatışmadan kaçındı ve başka bir yoldan Hudeybiye'ye ulaştı. Orada Hudeybiye Antlaşması yapıldı; Allah sonradan bunu "apaçık bir fetih" olarak nitelendirdi (Fetih Sûresi 48:1).

ALINACAK DERSLER

Resûlullah ﷺ, hedefine barışla ulaşabildiği zaman savaş aramazdı. O ibadet etmeye gelmişti, savaşmaya değil. Hudeybiye barışı davete geniş bir kapı açtı ve bu barış ortamında Hâlid de dahil olmak üzere Kureyş'in birçok lideri İslam hakkında yeniden düşünmeye başladı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÂLİD'İN MÜSLÜMAN OLUŞU

Hicrî 8. yılın başlarında Hâlid, Mekke'den Medine'ye doğru yola çıktı. Yolda, aynı şekilde Müslüman olmak için yolculuk eden ***Amr b. Âs*** ve ***Osman b. Talha*** ile karşılaştı. Üçü birlikte Medine'ye vardılar.

SİYER NOTU: "SENDE AKIL GÖRÜYORDUM"

Siyer kitapları Hâlid'in şöyle dediğini rivayet eder: Allah kalbime İslam sevgisini koydu. Muhammed'e karşı her savaşa katıldığımı ve her dönüşümde yanlış tarafta olduğumu, Muhammed'in galip geleceğini hissettiğimi gördüm.

Hâlid gelip Resûlullah'a ﷺ selam verdiğinde Resûlullah ﷺ onu güler yüzle karşıladı. Hâlid şehadet getirdi ve Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Seni hidayete erdiren Allah'a hamd olsun. Sende bir akıl görüyordum ve onun seni ancak hayra götüreceğini umuyordum."***

Sonra Hâlid, İslam'a karşı düşmanlığı için kendisine istiğfar etmesini Resûlullah'tan ﷺ istedi. Resûlullah ﷺ ona İslam'ın önceki günahları sildiğini bildirdi ve yine de ona dua etti.

Rivayetin durumu: Hâlid'in Medine yolculuğu kıssasını Vâkıdî ve siyer âlimleri rivayet eder. Vâkıdî hadis rivayetinde zayıftır, ancak savaşlar tarihinde temel bir kaynaktır. Kıssanın özü — Hâlid ile Amr'ın Mekke'nin fethinden önce Müslüman olduğu — tarihçilerce ittifakla kabul edilir.

KAYNAK:
Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

İslam'ın önceki günahları sildiği ilkesi sahih hadisle sabittir. Hâlid'in yol arkadaşı Amr b. Âs, Resûlullah'ın ﷺ kendisine şöyle dediğini rivayet eder: ***"Bilmez misin ki İslam kendisinden öncekini yıkar?"*** (Sahîh-i Müslim 121). Allah da şöyle buyurur:

ENFÂL SÛRESİ 8:38

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِن يَنتَهُواْ يُغۡفَرۡ لَهُم مَّا قَدۡ سَلَفَ وَإِن يَعُودُواْ فَقَدۡ مَضَتۡ سُنَّتُ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

İnkar edenlere, eğer savaştan vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını ve tekrar başlarlarsa evvelkilerin hükmünün uygulanacağını söyle

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/8:38

ALINACAK DERSLER

İnsanın geçmişi geleceğinin kapısını kapatmaz. Uhud'da Müslümanlara saldıran Hâlid güler yüzle karşılandı. Resûlullah ﷺ geçmişi yüzüne vurmadı, aksine ondaki iyiliği — aklını — gördü. İslam, kendisine dönenleri böyle karşılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÛTE: ALLAH'IN KILICININ DOĞUŞU

Hicrî 8. yılın Cemâziyelevvel ayında, Hâlid'in Müslüman olmasından sadece birkaç ay sonra Resûlullah ﷺ yaklaşık 3.000 kişilik bir orduyu, kendilerinden çok daha kalabalık olan Bizans ordusu ve Arap müttefikleriyle karşılaşmak üzere Şam'ın güneyindeki (bugün Ürdün'de) ***Mûte***'ye gönderdi.

Resûlullah ﷺ sırayla üç komutan tayin etti: ***Zeyd b. Hârise***; o düşerse ***Ca'fer b. Ebû Tâlib***; o da düşerse ***Abdullah b. Revâha***. Hâlid sıradan bir asker olarak katıldı. Savaş çok uzakta Mûte'de sürerken Resûlullah ﷺ Medine'deki ashabına olanları haber verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3757

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ وَاقِدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم نَعَى زَيْدًا وَجَعْفَرًا وَابْنَ رَوَاحَةَ لِلنَّاسِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَهُمْ خَبَرُهُمْ، فَقَالَ " أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَ جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَ ابْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ ـ وَعَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ ـ حَتَّى أَخَذَ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ حَتَّى فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ".

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Nebî'nin ﷺ, haberleri gelmeden önce Zeyd, Ca'fer ve İbn Revâha'nın ölüm haberini insanlara verdiğini rivayet etti. Şöyle buyurdu: ***"Sancağı Zeyd aldı ve vuruldu. Sonra Ca'fer aldı ve vuruldu. Sonra İbn Revâha aldı ve vuruldu"*** — ve iki gözünden yaşlar akıyordu — ***"sonunda sancağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı ve Allah onlara fethi nasip etti."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Vâkıd ← Hammâd b. Zeyd ← Eyyûb es-Sahtiyânî ← Humeyd b. Hilâl ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü Fezâili Ashâbi'n-Nebî ﷺ, Hâlid b. Velîd'in Menkıbeleri Bâbı, Hadis No. 3757.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3757

Üç komutan da düştükten sonra Sâbit b. Akrem sancağı aldı ve Müslümanları bir lider seçmeye çağırdı. ***Hâlid***'i seçtiler. Müslüman olalı sadece birkaç ay olan bir adama, ordunun en kritik anında komuta emanet edildi.

ALINACAK DERSLER

Resûlullah'ın ﷺ şehitler için döktüğü gözyaşı ile Hâlid'e övgüsü aynı nefeste geldi. Kaybın acısı, orduyu kurtaranı onurlandırmasına engel olmadı. "Allah'ın Kılıcı" lakabı, gücün Allah'a ait olduğunu da hatırlatır; Hâlid, O'nun kaderinin elinde bir kılıçtan ibaretti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KIRILAN DOKUZ KILIÇ

Mûte'deki çarpışma çok şiddetliydi. Hâlid o günün ne kadar çetin geçtiğini bizzat anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4265

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ سَمِعْتُ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ، يَقُولُ لَقَدِ انْقَطَعَتْ فِي يَدِي يَوْمَ مُوتَةَ تِسْعَةُ أَسْيَافٍ، فَمَا بَقِيَ فِي يَدِي إِلاَّ صَفِيحَةٌ يَمَانِيَةٌ.

TERCÜME:

Kays b. Ebû Hâzim dedi ki: Hâlid b. Velîd'i şöyle derken işittim: ***"Mûte günü elimde dokuz kılıç kırıldı. Elimde geniş bir Yemen kılıcından başka bir şey kalmadı."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nuaym Fadl b. Dükeyn ← Süfyân es-Sevrî ← İsmâil b. Ebû Hâlid ← Kays b. Ebû Hâzim ← Hâlid b. Velîd رضي الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Mûte Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4265.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4265

SİYER NOTU: HÂLİD'İN ORDUYU KURTARMA PLANI

Müslümanlar kendilerinin kat kat fazlası bir düşmanla karşı karşıyaydı. Tarihçilere göre Hâlid safları gece yeniden düzenledi: öncüyü arkaya, sağ kanadı sola aldı ve askerlerin bir kısmını sabah toz kaldırıp yüksek sesle gelmeleri için arkaya yerleştirdi.

Bizanslılar Medine'den büyük bir takviye geldiğini sandılar ve cesaretleri kırıldı. Hâlid de Müslüman ordusunu düzen içinde ve güvenle geri çekti. Ordunun büyük kısmı Medine'ye sağ salim döndü.

Resûlullah'ın ﷺ ***"ve Allah onlara fethi nasip etti"*** sözünün anlamı budur: küçük ordu yok olmaktan kurtuldu ve şerefle döndü.

KAYNAK:
Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 4262 numaralı hadisin şerhi.

Bu e-kitabın kapağında bir kayanın üzerinde kırık kılıç parçalarıyla çevrili sağlam bir Yemen kılıcı görülür. Bu, hadisin simgesidir: dokuz kılıç kırıldı, fakat sabır ve Allah'ın yardımı baki kaldı.

ALINACAK DERSLER

Zafer her zaman düşmanı yenmek demek değildir. Bazen zafer, askerlerin hayatını kurtarmak ve akıllıca geri çekilmektir. Hâlid, bir Müslüman'ın canının şandan daha değerli olduğunu anlamıştı. Akıllıca bir geri çekiliş, yok edici bir cesaretten daha hayırlıdır.

MEKKE'NİN FETHİ

Hicrî 8. yılın Ramazan ayında, Kureyş Hudeybiye Antlaşması'nı bozduktan sonra Resûlullah ﷺ yaklaşık 10.000 askerle Mekke'ye yürüdü. Orduyu birkaç birliğe ayırdı ve Mekke'ye birkaç yönden girdi.

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ o gün ***Hâlid b. Velîd'i ordunun sağ kanadının başına*** getirdiğini rivayet eder (Sahîh-i Müslim 1780). Hâlid, bir zamanlar İslam'a karşı savunduğu şehre şimdi bir İslam komutanı olarak giriyordu.

SİYER NOTU: HÂLİD'İN MEKKE'YE GİRİŞİ

İbn İshâk'a göre Hâlid Mekke'ye aşağı taraftan (Lît) girdi. Resûlullah ﷺ komutanlara, kendileriyle savaşanlar dışında kimseyle savaşmamalarını emretti.

İkrime b. Ebû Cehil ve Safvân b. Ümeyye'nin de aralarında bulunduğu küçük bir Kureyş grubu Hâlid'in birliğini ***Handeme***'de durdurmaya çalıştı. Kısa bir çatışma oldu ve kaçtılar. Bunun dışında Mekke neredeyse kan dökülmeden fethedildi.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Mekke'nin fethi, Allah'ın vaat ettiği yardımdı:

NASR SÛRESİ 110:1

إِذَا جَآءَ نَصْرُ ٱللَّهِ وَٱلْفَتْحُ ﴿١﴾

Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et; O'ndan bağışlama dile, çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/110:1

Mekke'nin fethinden sonra Hâlid ***Huneyn Savaşı***'na da (Şevval, h. 8) katıldı ve Resûlullah ﷺ onu, kendi kavminin bir zamanlar taptığı Nahle'deki ***Uzzâ*** putunu yıkmaya gönderdi.

ALINACAK DERSLER

Mekke'nin fethi rahmet dolu bir zaferi gösterir. Komutanlara gereksiz yere kan dökmemeleri emredildi. Bir zamanlar putları koruyan Hâlid, o putu kendi eliyle yıktı. İman insanı içten böyle değiştirir.

CEZÎMEOĞULLARI: BİR HATADAN DERS

Mekke'nin fethinden sonra Resûlullah ﷺ, Cezîmeoğullarını İslam'a davet etmesi için Hâlid'i gönderdi. Burada, Sahîh-i Buhârî'de dürüstçe rivayet edilen ciddi bir hata yaşandı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4339

حَدَّثَنِي مَحْمُودٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، وَحَدَّثَنِي نُعَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ إِلَى بَنِي جَذِيمَةَ، فَدَعَاهُمْ إِلَى الإِسْلاَمِ فَلَمْ يُحْسِنُوا أَنْ يَقُولُوا أَسْلَمْنَا. فَجَعَلُوا يَقُولُونَ صَبَأْنَا، صَبَأْنَا. فَجَعَلَ خَالِدٌ يَقْتُلُ مِنْهُمْ وَيَأْسِرُ، وَدَفَعَ إِلَى كُلِّ رَجُلٍ مِنَّا أَسِيرَهُ، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمٌ أَمَرَ خَالِدٌ أَنْ يَقْتُلَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا أَسِيرَهُ فَقُلْتُ وَاللَّهِ لاَ أَقْتُلُ أَسِيرِي، وَلاَ يَقْتُلُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِي أَسِيرَهُ، حَتَّى قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرْنَاهُ، فَرَفَعَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَدَهُ فَقَالَ " اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ خَالِدٌ ". مَرَّتَيْنِ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما dedi ki: Nebî ﷺ, Hâlid b. Velîd'i Cezîmeoğullarına gönderdi. Onları İslam'a davet etti, fakat onlar "Müslüman olduk" (*eslemnâ*) demeyi beceremediler. Bunun yerine "Dinimizi değiştirdik (*sabe'nâ*), dinimizi değiştirdik" demeye başladılar. Bunun üzerine Hâlid onlardan bazılarını öldürmeye, bazılarını esir almaya başladı ve her birimize esirini teslim etti. Bir gün Hâlid her birimizin esirini öldürmesini emretti. Ben dedim ki: "Vallahi ben esirimi öldürmem, arkadaşlarımdan hiçbiri de esirini öldürmez." Nebî'nin ﷺ yanına varınca durumu anlattık. Nebî ﷺ ellerini kaldırdı ve iki kez: ***"Allah'ım, Hâlid'in yaptığından sana sığınır, ondan uzak olduğumu bildiririm"*** buyurdu.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mahmûd b. Ğaylân ← Abdürrezzâk ← Ma'mer b. Râşid ← Zührî ← Sâlim b. Abdullah ← Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hadis No. 4339.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4339

Siyer kitaplarına göre Resûlullah ﷺ ardından ***Ali b. Ebû Tâlib***'i رضى الله عنه mal ile gönderdi; o da öldürülen her can için diyet ödedi, hatta zarar gören köpek su kaplarını bile tazmin etti. Sonra ihtiyaten malın geri kalanını da onlara verdi.

NOT: ÂLİMLER BU KISSAYI NASIL ANLADI?

Hattâbî ve İbn Hacer gibi âlimler, Hâlid'in içtihadında hata ettiğini açıklar. O, *sabe'nâ* kelimesinin açık bir İslam beyanı olmadığını düşünmüştü. Resûlullah ﷺ Hâlid'e kasten öldüren biri gibi muamele etmedi, onu komutanlıktan da almadı; fakat yaptığından uzak olduğunu bildirdi ve diyetleri beytülmâlden ödedi.

Bu kıssa, büyüklüğün insanı hatasız kılmadığını gösterir. Resûlullah ﷺ sevdiği bir sahâbînin hatasını örtmedi.

KAYNAK:

İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 4339 numaralı hadisin şerhi; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Hâlid'in Cezîmeoğullarına gönderilmesi bölümü.

ALINACAK DERSLER

İslam, zanna dayanarak kan dökülmesine izin vermez. İbn Ömer, şeriata aykırı olduğu için komutanının emrini reddetmeye cesaret etti ve Resûlullah ﷺ onun tavrını onayladı. Yöneticiye itaat, Allah'a itaatle sınırlıdır. Ve bir hata, büyük bir insandan da gelse, kabul edilmeli ve telafi edilmelidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÛMETÜLCENDEL VE NECRÂN

Hicrî 9. yılda, ***Tebük*** seferi sırasında Resûlullah ﷺ, Hâlid'i yaklaşık 400 süvariyle Arap Yarımadası'nın kuzeyindeki ***Dûmetülcendel*** şehrine, kralı ***Ükeydir***'le karşılaşmak üzere gönderdi.

Enes b. Mâlik رضي الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ Hâlid'i Dûme'nin kralı Ükeydir'e gönderdiğini; Ükeydir'in yakalanıp kendisine getirildiğini, Resûlullah'ın ﷺ onun kanını bağışlayıp cizye karşılığında onunla barış yaptığını rivayet eder (Sünen-i Ebû Dâvûd 3037; Elbânî hasen demiştir).

SİYER NOTU: NECRÂN'DA DAVET

Hicrî 10. yılda Resûlullah ﷺ, Hâlid'i Necrân'daki Hâris b. Ka'boğullarına gönderdi ve onlarla savaşmadan önce üç gün İslam'a davet etmesini emretti.

Hâlid onları davet etti ve hepsi savaşmadan Müslüman oldu. Hâlid, onlara İslam'ı, Kur'an'ı ve Sünneti öğretmek için aralarında kaldı, sonra haberi Resûlullah'a ﷺ yazdı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Hâlid'in Hâris b. Ka'boğullarına gönderilmesi bölümü.

ALINACAK DERSLER

Hâlid yalnızca savaşta usta değildi. Necrân'da bir davetçi ve öğretmen oldu. Bütün bir kabile tek damla kan dökülmeden Müslüman oldu. Resûlullah'ın ﷺ önce davet etme emri, İslam'da cihadın amacının kan dökmek değil, hidayeti ulaştırmak olduğunu gösterir.

ALLAH YOLUNDA VAKFEDİLEN SİLAHLAR

Resûlullah ﷺ zekâtın toplanmasını emrettiğinde, Hâlid de dahil bazı kişilerin zekât vermediği bildirildi.

Resûlullah ﷺ, onun için bir övgüye dönüşen sözlerle Hâlid'i savundu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1468

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ، عَنِ الأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالصَّدَقَةِ فَقِيلَ مَنَعَ ابْنُ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم " مَا يَنْقِمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلاَّ أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا، قَدِ احْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتُدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَعَمُّ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا ". تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ. وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ هِيَ عَلَيْهِ وَمِثْلُهَا مَعَهَا. وَقَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ حُدِّثْتُ عَنِ الأَعْرَجِ بِمِثْلِهِ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه dedi ki: Resûlullah ﷺ zekâtın toplanmasını emretti. "İbn Cemîl, Hâlid b. Velîd ve Abbas b. Abdülmuttalib zekât vermedi" denildi. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "İbn Cemîl'in karşı çıkması için, fakirken Allah'ın ve Resûlü'nün onu zengin etmesinden başka bir sebep yok. ***Hâlid'e gelince, siz Hâlid'e haksızlık ediyorsunuz. O, zırhlarını ve savaş teçhizatını Allah yolunda vakfetmiştir.*** Abbas b. Abdülmuttalib'e gelince, o Resûlullah'ın ﷺ amcasıdır; zekât onun üzerinedir, bir o kadarı da onunla birlikte."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebü'l-Yemân Hakem b. Nâfi' ← Suayb b. Ebû Hamza ← Ebü'z-Zinâd ← A'rec ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'z-Zekât, Hadis No. 1468.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1468

Âlimler, zekât memurlarının Hâlid'in zırhlarını ve silahlarını ticaret malı sandıklarını açıklar. Resûlullah ﷺ bunların hepsinin cihad için vakfedildiğini, dolayısıyla zekât gerekmediğini açıkladı. Hatta bütün silahlarını vakfeden biri zekâtta cimrilik etmez. Allah şöyle buyurur:

ENFÂL SÛRESİ 8:60

وَأَعِدُّواْ لَهُم مَّا ٱسۡتَطَعۡتُم مِّن قُوَّةٖ وَمِن رِّبَاطِ ٱلۡخَيۡلِ تُرۡهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمۡ وَءَاخَرِينَ مِن دُونِهِمۡ لَا تَعۡلَمُونَهُمُ ٱللَّهُ يَعۡلَمُهُمۡۚ وَمَا تُنفِقُواْ مِن شَيۡءٖ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ يُوَفَّ إِلَيۡكُمۡ وَأَنتُمۡ لَا تُظۡلَمُونَ ٦٠

Ey inananlar! Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar Allah'ın düşmanı ve sizin düşmanlarınızı ve bunların dışında Allah'ın bilip sizin bilmediklerinizi yıldırmak üzere kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarfettiğiniz her şey size haksızlık yapılmadan, tamamen ödenecektir

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/8:60

ALINACAK DERSLER

Bu hadis, silah ve teçhizat gibi ***menkul malların vakfı*** için ilk delillerdendir. Hâlid kendisi için mal biriktirmedi; savaş teçhizatını ümmetin yararına teslim etti. Ayrıca başkalarını suçlamakta acele etmemeyi öğreniriz; çünkü Resûlullah ﷺ o yanlış suçlamayı zulüm olarak nitelendirdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"ASHABIMA SÖVMEYİN"

Hâlid kararlı ve hızlı hareket eden biriydi. Bu yapısı onu bazen sert sözlere götürürdü. Bir keresinde Mekke'de ilk günlerde Müslüman olan Abdurrahman b. Avf رضى الله عنه ile arasında bir anlaşmazlık çıktı:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2541A

حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي، سَعِيدٍ قَالَ كَانَ بَيْنَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَبَيْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ شَىْءٌ فَسَبَّهُ خَالِدٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " لاَ تَسُبُّوا أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلاَ نَصِيفَهُ " .

TERCÜME:

Ebû Saîd el-Hudrî رضى الله عنه dedi ki: Hâlid b. Velîd ile Abdurrahman b. Avf arasında bir şey geçti ve Hâlid ona sövdü. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Ashabımdan hiçbirine sövmeyin. Çünkü sizden biri Uhud dağı kadar altın infak etse, onlardan birinin infak ettiği bir müdde, hatta yarısına bile ulaşamaz."***

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Osman b. Ebû Şeybe ← Cerîr b. Abdülhamîd ← A'meş ← Ebû Sâlih Zekvân ← Ebû Saîd el-Hudrî رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü Fezâili's-Sahâbe, Hadis No. 2541a.

DERECE: SAHİH — en sahih iki hadis kitabından (Sahîhayn) biri olan Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2541a

Âlimler, bu sözlerin önceki sahâbenin kadrini bilsinler diye Hâlid'e ve sonradan Müslüman olanlara hitap ettiğini açıklar. Abdurrahman b. Avf, İslam'ın zayıf olduğu dönemde Mekke'de Müslüman olmuştu; Hâlid ise Hudeybiye'den sonra Müslüman oldu. Allah bu iki grubu bizzat birbirinden ayırır:

HADÎD SÛRESİ 57:10

وَمَا لَكُمۡ أَلَّا تُنفِقُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَٰثُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ لَا يَسۡتَوِي مِنكُم مَّنۡ أَنفَقَ مِن قَبۡلِ ٱلۡفَتۡحِ وَقَٰتَلَۚ أُوْلَٰٓئِكَ أَعۡظَمُ دَرَجَةٗ مِّنَ ٱلَّذِينَ أَنفَقُواْ مِنۢ بَعۡدُ وَقَٰتَلُواْۚ وَكُلّٗا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلۡحُسۡنَىٰۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعۡمَلُونَ خَبِيرٞ ١٠

Göklerin ve yerin mirasçısı Allah olduğu halde, Allah yolunda siz niçin sarf etmiyorsunuz? İçinizden Mekke'nin fethinden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirler, öncekiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine cenneti vadetmiştir. Allah, işlediklerinizden haberdardır

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/57:10

ALINACAK DERSLER

Savaş meydanındaki kahramanlık, başkalarını küçümseme hakkı vermez. Resûlullah ﷺ, bizzat Allah'ın Kılıcı adını verdiği komutanı, kendisinden önce iman etmiş bir sahâbînin onurunu korumak için uyardı. Âyet de hatırlatır: her iki gruba da en güzeli vaat edilmiştir; bu yüzden Resûlullah'ın ﷺ bütün ashabına saygı gösteririz.

"İNSANLARIN KALPLERİNİ ARAŞTIRMAKLA EMROLUNMADIM"

Hicrî 10. yılda Ali b. Ebû Tâlib رضى الله عنه Yemen'den Resûlullah'a ﷺ biraz altın gönderdi. Resûlullah ﷺ bunu, kalplerini İslam'a ısındırmak için dört Arap lideri arasında paylaştırdı. Bir adam itiraz etti ve Hâlid hemen harekete geçti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4351

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ شُبْرُمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ بَعَثَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ـ رضى الله عنه ـ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْيَمَنِ بِذُهَيْبَةٍ فِي أَدِيمٍ مَقْرُوظٍ لَمْ تُحَصَّلْ مِنْ تُرَابِهَا، قَالَ فَقَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةِ نَفَرٍ بَيْنَ عُيَيْنَةَ بْنِ بَدْرٍ، وَأَقْرَعَ بْنِ حَابِسٍ وَزَيْدِ الْخَيْلِ، وَالرَّابِعُ إِمَّا عَلْقَمَةُ وَإِمَّا عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ كُنَّا نَحْنُ أَحَقَّ بِهَذَا مِنْ هَؤُلاَءِ. قَالَ فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ " أَلاَ تَأْمَنُونِي وَأَنَا أَمِينُ مَنْ فِي السَّمَاءِ، يَأْتِينِي خَبَرُ السَّمَاءِ صَبَاحًا وَمَسَاءً ". قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ، مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ، نَاشِزُ الْجَبْهَةِ، كَثُّ اللِّحْيَةِ، مَحْلُوقُ الرَّأْسِ، مُشَمَّرُ الإِزَارِ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اتَّقِ اللَّهَ. قَالَ " وَيْلَكَ أَوَلَسْتُ أَحَقَّ أَهْلِ الأَرْضِ أَنْ يَتَّقِيَ اللَّهَ ". قَالَ ثُمَّ وَلَّى الرَّجُلُ، قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلاَ أَضْرِبُ عُنُقَهُ قَالَ " لاَ، لَعَلَّهُ أَنْ يَكُونَ يُصَلِّي ". فَقَالَ خَالِدٌ وَكَمْ مِنْ مُصَلٍّ يَقُولُ بِلِسَانِهِ مَا لَيْسَ فِي قَلْبِهِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " إِنِّي لَمْ أُومَرْ أَنْ أَنْقُبَ قُلُوبَ النَّاسِ، وَلاَ أَشُقَّ بُطُونَهُمْ " قَالَ ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْهِ وَهْوَ مُقَفٍّ فَقَالَ " إِنَّهُ يَخْرُجُ مِنْ ضِئْضِئِ هَذَا قَوْمٌ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ رَطْبًا، لاَ يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ ". وَأَظُنُّهُ قَالَ " لَئِنْ أَدْرَكْتُهُمْ لأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ ثَمُودَ ".

TERCÜME:

Ebû Saîd el-Hudrî dedi ki: Ali b. Ebû Tâlib رضى الله عنه Yemen'den Resûlullah'a ﷺ, tabaklanmış bir deri içinde, henüz toprağından ayrılmamış biraz altın gönderdi. Resûlullah ﷺ onu dört kişi arasında paylaştırdı: Uyeyne b. Bedr, Akra' b. Hâbis, Zeydü'l-Hayl ve dördüncüsü ya Alkame ya da Âmir b. Tufeyl. Ashabından biri: "Biz buna bunlardan daha layıktık" dedi. Bu, Nebî'ye ﷺ ulaştı ve şöyle buyurdu: "Bana güvenmiyor

musunuz? Oysa ben gökteki Zât'ın güvendiği kişiyim; sabah akşam bana gökten haber geliyor." Bunun üzerine gözleri çökük, elmacık kemikleri çıkık, alnı yüksek, sakalı gür, başı tıraşlı ve izarı sıvanmış bir adam kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü, Allah'tan kork!" dedi. Buyurdu ki: "Yazıklar olsun sana! Ben yeryüzünde Allah'tan korkmaya en layık olan değil miyim?" Sonra adam dönüp gitti. ***Hâlid b. Velîd: "Ey Allah'ın Resûlü, boynunu vurayım mı?" dedi. Buyurdu ki: "Hayır, belki namaz kılıyordur."*** Hâlid: "Dilinde kalbinde olmayanı söyleyen nice namaz kılan var" dedi. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Ben insanların kalplerini araştırmakla, karınlarını yarmakla emrolunmadım."*** Sonra adam giderken ona baktı ve şöyle buyurdu: "Bu adamın soyundan bir topluluk çıkacak; Allah'ın Kitabını akıcı biçimde okuyacaklar ama gırtlaklarından aşağı geçmeyecek. Okun avı delip geçtiği gibi dinden çıkacaklar." Ravi dedi ki: Sanırım şöyle de buyurdu: "Onlara yetişirsem, Semûd kavminin helak edildiği gibi onları öldürürüm."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Kuteybe b. Saîd ← Abdülvâhid b. Ziyâd ← Umâre b. Ka'kā' ← Abdurrahman b. Ebû Nu'm ← Ebû Saîd el-Hudrî رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hadis No. 4351.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4351

İtiraz eden adam, âlimlere göre Zü'l-Huvaysıra et-Temîmî'dir. Onun soyundan ve düşünce tarzından, sonradan Ali b. Ebû Tâlib'i رضى الله عنه şehit eden ***Hâricîler*** çıktı (bkz. Seri 2).

ALINACAK DERSLER

İnsanları zahirlerine göre değerlendiririz, kalplerdekini Allah'a bırakırız. Bu, İslam'ın büyük bir ilkesidir. Hâlid'in Resûlullah'ı ﷺ savunma gayreti takdir edildi, ama bu gayretin ilimle yönlendirilmesi gerekir. Hadis, ibadette güçlü fakat ümmete karşı sert ve aşırı olan kimseler hakkında da uyarır.

"ALLAH'IN NE GÜZEL KULU"

Ebû Hüreyre رضى الله عنه bir keresinde Resûlullah ﷺ ile birlikteyken insanlar yanlarından geçiyordu. Resûlullah ﷺ geçen her kişiyi soruyor ve hakkında bir hüküm veriyordu. Hâlid geçince onu övdü:

HADİS — CÂMİU'T-TİRMİZÎ, NO. 3846

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ نَزَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَنْزِلاً فَجَعَلَ النَّاسُ يَمُرُّونَ فَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم " مَنْ هَذَا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ " . فَأَقُولُ فُلاَنٌ . فَيَقُولُ " نِعْمَ عَبْدُ اللَّهِ هَذَا " . وَيَقُولُ " مَنْ هَذَا " . فَأَقُولُ فُلاَنٌ . فَيَقُولُ " بِئْسَ عَبْدُ اللَّهِ هَذَا " . حَتَّى مَرَّ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فَقَالَ " مَنْ هَذَا " . فَقُلْتُ هَذَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ . فَقَالَ " نِعْمَ عَبْدُ اللَّهِ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ سَيْفٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ " . قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ وَلاَ نَعْرِفُ لِزَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ سَمَاعًا مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَهُوَ عِنْدِي حَدِيثٌ مُرْسَلٌ . وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ .

TERCÜME:

Ebû Hüreyre dedi ki: Resûlullah ﷺ ile bir yerde konakladık ve insanlar yanımızdan geçmeye başladı. Resûlullah ﷺ: "Bu kim, ey Ebû Hüreyre?" diye sordu. "Falan" dedim. "Allah'ın ne güzel kulu" buyurdu. "Bu kim?" diye sordu. "Falan" dedim. "Allah'ın ne kötü kulu" buyurdu. Sonunda Hâlid b. Velîd geçti. "Bu kim?" diye sordu. "Bu Hâlid b. Velîd'dir" dedim. Buyurdu ki: ***"Allah'ın ne güzel kuludur Hâlid b. Velîd; Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır."***

SENED İmam Tirmizî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Kuteybe b. Saîd ← Leys b. Sa'd ← Hişâm b. Sa'd ← Zeyd b. Eslem ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Tirmizî, Câmiu't-Tirmizî, Kitâbü'l-Menâkıb, Hâlid b. Velîd'in Menkıbeleri Bâbı, Hadis No. 3846.

DERECE: HASEN — Tirmizî "hasen garîb" demiş; Darussalam hasen, Elbânî sahih kabul etmiştir. Anlamını Sahîh-i Buhârî 3757 destekler.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:3846

ALINACAK DERSLER

Resûlullah'ın ﷺ övgüsü en değerli şahitliktir. Hâlid serveti veya soyu için değil, Allah yolundaki mücadelesi için övüldü. Resûlullah'ın ﷺ önünden geçen herkes ameliyle değerlendirildi. Biz de öyleyiz: kıyamet günü tartılacak olan isimlerimiz değil, amellerimizdir.

RİDDE SAVAŞLARI VE YEMÂME

Hicrî 11. yılda Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra birçok Arap kabilesi dinden döndü veya zekât vermeyi reddetti. Aralarında ***Tuleyha el-Esedî***, ***Secâh*** ve ***Yalancı Müseylime***'nin de bulunduğu bazı kişiler peygamberlik iddia etti. Halife ***Ebû Bekir es-Sıddîk*** رضى الله عنه onlarla savaşmakta kararlı durdu (Sahîh-i Buhârî 1400).

Ebû Bekir on bir ordu kurdu ve bunların en önemlisi Hâlid'e verildi. Hâlid ***Büzâha***'da Tuleyha'yı yendi, ardından zekât vermeyi reddeden kabileleri itaat altına aldı.

TARİH NOTU: YEMÂME SAVAŞI

En büyük imtihan, Benî Hanîfe'den yaklaşık 40.000 taraftarı olan Yalancı Müseylime ile ***Yemâme***'de (h. 11–12) karşılaşmaktı. Bu savaş, İslam'ın ilk dönemindeki en çetin savaşlardan biriydi. Müslümanların safları birkaç kez neredeyse dağıldı.

Hâlid, zaafın nereden geldiği bilinsin diye orduyu kabilelere göre yeniden düzenledi. Sonunda Müseylime, ***"Ölüm Bahçesi"*** (*Hadîkatü'l-Mevt*) diye bilinen duvarlı bir bahçede öldürüldü. Hamza'nın katili Vahşî b. Harb da mızrağını Müseylime'ye fırlattı (bkz. Seri 1).

Yemâme'de birçok hafız şehit oldu. Ömer'in Ebû Bekir'e Kur'an'ın tek bir mushafta toplanmasını önermesinin sebebi bu olaydı (Sahîh-i Buhârî 4986).

KAYNAK:
Taberî, Târîhu'r-Rusül ve'l-Mülûk; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

NOT: MÂLİK B. NÜVEYRE KISSASI

Ridde savaşları sırasında Hâlid, zekât vermeyi reddeden Yerbû'oğullarının reisi ***Mâlik b. Nüveyre***'yi öldürdü. Ömer b. Hattâb ve Ebû Katâde gibi bazı sahâbîler, Mâlik'in kavminin namaz kıldığını görenler bulunduğu için bu hareketi onaylamadı.

Ebû Bekir, Hâlid'in içtihatta hata ettiğine hükmetti, Mâlik için beytülmâlden diyet ödedi ve Hâlid'i görevden almadı. Tarihçiler bu kıssanın ayrıntılarında ihtilaf eder ve bazı rivayetleri zayıftır.

KAYNAK:
Taberî, Târîhu'r-Rusül ve'l-Mülûk; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye; İbn Hacer, el-İsâbe (Mâlik b. Nüveyre'nin biyografisi).

ALINACAK DERSLER

Ridde savaşları, Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra ümmeti bölünmekten kurtardı. Ebû Bekir'in kararlılığı ve Hâlid'in komutanlığı ümmetin birliğini korudu. Yemâme'deki hafızların fedakârlığı da Kur'an'ın toplanmasına vesile oldu; böylece bugün onu okuyabiliyoruz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

IRAK VE ÇÖLÜ GEÇİŞ

Hicrî 12. yılda Ebû Bekir, Hâlid'i Sâsânî İmparatorluğu'nun hâkimiyetindeki ***Irak***'a gönderdi. Hâlid bir yıldan kısa sürede, aralarında ***Zâtü's-Selâsil***, ***Velece*** ve ***Ülleys***'in bulunduğu bir dizi savaşı kazandı ve ***Hîre*** şehrini fethetti.

Hâlid kimseyle savaşmadan önce Fars liderlerine mektup göndererek onları İslam'a veya cizye karşılığında barışa davet ederdi. Hîre halkının çoğu barışı seçti.

TARİH NOTU: ÇÖLÜ GEÇİP ŞAM'A VARIŞ

Hicrî 13. yılda Şam'daki Müslüman orduları büyük bir Bizans ordusuna karşı yardıma ihtiyaç duydu. Ebû Bekir, Hâlid'e Irak'tan derhal Şam'a gitmesini emretti.

Hâlid en hızlı ama en tehlikeli yolu seçti: ***Kurâkır*** ile ***Suvâ*** arasında beş günlük susuz bir çölü geçmek. Tarihçiler, develere yolculuktan önce bolca su içirildiğini ve gerektiğinde midelerindeki suyun kullanıldığını anlatır. Kılavuz ***Râfi' b. Umeyre***, tanıdığı bir ağacın yanındaki gizli bir su kaynağını buldu.

Hâlid'in ordusu Şam'da, Bizanslıların beklemediği bir yönden aniden ortaya çıktı. Askerî tarihçiler bu yürüyüşü tarihin en cesur ordu hareketlerinden biri sayar.

Rivayetin durumu: Yürüyüşün ayrıntıları tarihî rivayetler arasında farklılık gösterir, ancak olayın özü tarihçilerce ittifakla kabul edilir.

KAYNAK:
Taberî, Târîhu'r-Rusül ve'l-Mülûk; Belâzürî, Fütûhu'l-Büldân; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

ALINACAK DERSLER

Hâlid cesaretle dikkatli planlamayı birleştirdi. Çölü körü körüne geçmedi; su hazırladı, usta bir kılavuz seçti ve Allah'a tevekkül etti. Gerçek tevekkül budur: bütün gayreti göstermek, sonra sonucu Allah'a bırakmak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YERMÜK: EN BÜYÜK ZAFER

Hicrî 15 yılının Receb ayında (Ağustos 636), yaklaşık 36.000 ila 40.000 kişilik bir Müslüman ordusu, bugünkü Suriye-Ürdün sınırındaki ***Yermük Nehri*** vadisinde çok daha büyük bir Bizans ordusuyla karşılaştı.

TARİH NOTU: YERMÜK'TEKİ STRATEJİ

Müslüman komutanlar savaş meydanının komutasını Hâlid'e vermekte anlaştılar. Hâlid orduyu yaklaşık 36 ila 40 küçük birliğe (*kerâdîs*) ayırdı ve hızlı bir süvari kuvvetini geride yedek olarak tuttu.

Savaş altı gün sürdü. Son gün Hâlid'in süvarileri Bizans süvarilerini piyadelerinden ayırdı. Bizans ordusu vadilere ve nehre doğru sıkıştırıldı ve ağır bir yenilgiye uğradı.

Tarihçilere göre Hâlid savaştan önce ordusuna şöyle dedi: "Bu, Allah'ın günlerinden bir gündür. Bunda övünme ve zulüm olmamalıdır. Cihadınızı ihlaslı yapın ve amellerinizle Allah'ın rızasını arayın."

Rivayetin durumu: Ordu sayıları kaynaklar arasında farklıdır. Modern tarihçiler Arap kaynaklarındaki Bizans rakamlarını (200.000'e kadar) abartılı bulur; ancak hepsi Bizans ordusunun çok daha büyük olduğunda hemfikirdir.

KAYNAK:
Taberî, Târîhu'r-Rusül ve'l-Mülûk; Belâzürî, Fütûhu'l-Büldân; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Yermük zaferi Dımaşk, Humus ve sonra Kudüs dahil bütün Şam'ı İslam'a açtı. Allah müminlere savaşta sebatın sırrını öğretmişti:

ENFÂL SÛRESİ 8:45

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا لَقِيتُمۡ فِئَةٗ فَٱثۡبُتُواْ وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرٗا لَّعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ٤٥

Ey inananlar! Bir toplulukla karşılaşırsanız dayanın; başarıya erişebilmeniz için Allah'ı çok anın

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/8:45

ALINACAK DERSLER

Kalbin sebatı ve Allah'ı anmak, bu âyette zikredilen iki silahtır. Hâlid ordusuna övünmeyi değil, ihlası hatırlattı. Yermük zaferi tek bir komutanın zaferi değil, birlik içindeki bir orduya Allah'ın yardımıydı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÖMER'İN HÂLİD'İ AZLETMESİ

Ömer b. Hattâb رضى الله عنه hicrî 13. yılda halife olunca ilk kararlarından biri, Hâlid'in yerine ***Ebû Ubeyde b. Cerrâh***'ı Şam'da başkomutan yapmak oldu. Hâlid, Ebû Ubeyde'nin emri altında komutanlardan biri olarak savaşmaya devam etti.

Sonra hicrî 17. yılda Ömer, Hâlid'i tamamen görevden aldı ve Medine'ye çağırdı. Hâlid itaat etti. İsyan etmedi ve orduyu bölmedi.

TARİH NOTU: ÖMER HÂLİD'İ NEDEN AZLETTİ?

Taberî, Ömer'in vilayetlere şunu yazdığını rivayet eder: ***"Hâlid'i ne öfkeden ne de hıyanetten dolayı azlettim. Fakat insanlar onunla fitneye düştü; ona dayanmalarından korktum. Bilmelerini istedim ki işi yapan (zaferi veren) Allah'tır."***

Hâlid'e bu konu sorulduğunda, Ömer için değil Allah için savaştığını söylediği de rivayet edilir. Bazı rivayetlere göre Ömer sonradan Hâlid'in faziletini itiraf etmiş ve kaybına üzülmüştür.

Rivayetin durumu: Azlin ayrıntılarına dair tarihî rivayetler farklıdır ve bazıları zayıftır. Üzerinde ittifak edilen husus, Ömer'in Hâlid'i azlettiği ve Hâlid'in bunu itaatle kabul ettiğidir.

KAYNAK:
Taberî, Târîhu'r-Rusül ve'l-Mülûk (h. 17 yılı olayları); İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

ALINACAK DERSLER

Bu, Hâlid hakkındaki en etkileyici kıssalardan biridir. Hiç yenilmeyen bir komutan, halifenin kararını itiraz etmeden kabul etti. İhlası, makamı elinden alındığında ortaya çıktı. Ömer de ümmete, ne kadar büyük olursa olsun hiçbir insana dayanmamayı öğretti; çünkü zafer Allah'tandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YATAĞINDA VEFATI

Hâlid hicrî ***21*** (642) yılında vefat etti. Meşhur görüşe göre Şam bölgesindeki ***Humus***'ta vefat etti ve oraya defnedildi. Bazı tarihçiler Medine'de vefat ettiğini söyler. Yaklaşık altmış yaşındaydı.

> **TARİH NOTU: HÂLİD'İN VEFATINDAN ÖNCEKİ SÖZLERİ**
>
> Rivayete göre Hâlid ölüm döşeğindeyken şöyle demiştir: ***"Nice savaşa katıldım. Bedenimde bir karış yer yoktur ki orada bir kılıç darbesi, bir mızrak yarası veya bir ok izi bulunmasın. Ve işte şimdi yatağımda, bir devenin öldüğü gibi ölüyorum. Korkakların gözlerine uyku girmesin!"***
>
> Atı, silahları ve bir kölesi dışında pek mal bırakmadığı, bunların hepsini de Allah yolunda vasiyet ettiği rivayet edilir.
>
> ***Rivayetin durumu:*** Bu sözler çok meşhurdur ve tarihçiler tarafından nakledilir, ancak senedi sahih derecesine ulaşmaz. Anlamı Hâlid'in hayatıyla uyumludur.
>
> **KAYNAK:**
> İbn Asâkir, Târîhu Dımaşk; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye; Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ.

Hâlid'in vefat haberi Medine'ye ulaşınca Mahzûmoğulları kadınları onun için ağladı. Buhârî'nin naklettiğine göre Ömer رضى الله عنه şöyle dedi: ***"Bırakın, başa toprak saçmadıkça ve feryat etmedikçe Ebû Süleyman için ağlasınlar."*** (Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cenâiz, 1291 numaralı hadisten önce muallak olarak).

ALINACAK DERSLER

Hâlid savaş meydanında şehit olmayı arzuladı, fakat Allah onun yatağında vefat etmesini takdir etti. Âlimler, Allah'tan samimiyetle şehadet isteyen kimseye, yatağında ölse bile şehitlerin mertebesinin verileceğini hatırlatır (Sahîh-i Müslim 1909). Allah, kişinin yalnızca nasıl öldüğüne değil, niyetine ve gayretine bakar.

HÂLİD KISSALARININ KAYNAKLARI

Bu tablo, okuyucunun sahih olanı sadece meşhur olandan ayırabilmesi için her kıssanın kaynağını ve derecesini özetler.

KISSA	KAYNAK	DERECE
Meymûne'nin evinde Hâlid ve dab	Sahîh-i Buhârî 5391	Sahih
Hâlid Ğamîm'de (Hudeybiye)	Sahîh-i Buhârî 2731	Sahih
İslam öncekini siler	Sahîh-i Müslim 121	Sahih
Mûte'de "Allah'ın Kılıcı" lakabı	Sahîh-i Buhârî 3757	Sahih
Kırılan dokuz kılıç	Sahîh-i Buhârî 4265	Sahih
Mekke'nin fethinde sağ kanat	Sahîh-i Müslim 1780	Sahih
Cezîmeoğulları	Sahîh-i Buhârî 4339	Sahih
Dûmetülcendel kralı Ükeydir	Sünen-i Ebû Dâvûd 3037	Hasen
Zırh ve silahların vakfı	Sahîh-i Buhârî 1468	Sahih
"Ashabıma sövmeyin"	Sahîh-i Müslim 2541	Sahih
"Kalpleri araştırmakla emrolunmadım"	Sahîh-i Buhârî 4351	Sahih
"Allah'ın ne güzel kulu"	Câmiu't-Tirmizî 3846	Hasen
Müslüman oluşu	Vâkıdî; İbn Sa'd	Siyer
Mûte'deki geri çekilme planı	Vâkıdî; İbn Kesîr	Siyer
Yemâme, Irak, çöl, Yermük	Taberî; Belâzürî	Tarih
Vefatından önceki sözleri	İbn Asâkir	Meşhur, senedi zayıf
Külahındaki Nebî ﷺ saçı	Ebû Ya'lâ; Hâkim	İhtilaflı
Hîre'de zehir içmesi	Ebû Ya'lâ; Taberânî	İhtilaflı

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÂLİD KISSASINDAKİ ŞAHSİYETLER

ŞAHSİYET	ROLÜ
Velîd b. Muğîre	Hâlid'in babası, İslam'a düşman Mahzûmoğulları lideri
Meymûne bint Hâris	Hâlid'in teyzesi, Resûlullah'ın ﷺ hanımı
Amr b. Âs	Hâlid ile birlikte Müslüman oldu; sonra Mısır'ın fatihi
Osman b. Talha	Kâbe'nin anahtarının sahibi; Hâlid ile Müslüman oldu
Zeyd, Ca'fer ve İbn Revâha	Hâlid komutayı almadan önce Mûte'de şehit olan üç komutan
Abdullah b. Ömer	Cezîmeoğulları esirlerini öldürmeyi reddetti
Abdurrahman b. Avf	Hâlid'in sövdüğü ilk Müslümanlardan; Resûlullah ﷺ onu savundu
Ükeydir	Hâlid'in esir aldığı Dûmetülcendel kralı
Ebû Bekir es-Sıddîk	Hâlid'i Ridde'ye, Irak'a ve Şam'a gönderen ilk halife
Yalancı Müseylime	Yemâme'de öldürülen sahte peygamber
Ebû Ubeyde b. Cerrâh	Hâlid'den sonra Şam başkomutanı (Seri 4)
Ömer b. Hattâb	Hâlid'i görevden alan ikinci halife

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÂLİD KISSASINDAKİ YERLER

YER	OLAY
Mekke	Doğum yeri; Mekke'nin fethi (h. 8)
Uhud	Hâlid'in süvari saldırısı (h. 3)
Ğamîm	Hâlid'in süvarileri Resûlullah'ın ﷺ önünü keser (h. 6)
Mûte (Ürdün)	Allah'ın Kılıcı lakabı; kırılan dokuz kılıç (h. 8)
Dûmetülcendel	Ükeydir'in esir alınması (h. 9)
Necrân	Hâris b. Ka'boğullarının Müslüman olması (h. 10)
Büzâha ve Yemâme	Ridde savaşları (h. 11–12)
Hîre (Irak)	Barışla fethedildi (h. 12)
Kurâkır–Suvâ çölü	Şam'a beş günlük yürüyüş (h. 13)
Yermük	Bizans'a karşı büyük zafer (h. 15)
Humus (Suriye)	Hâlid'in vefat ettiği ve kabrinin bulunduğu yer (h. 21)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÂLİD'İN HAYATININ KRONOLOJİSİ

YIL	OLAY
Hicretten y. 30 yıl önce	Mekke'de Mahzûmoğulları içinde doğdu
h. 3	Uhud'da Kureyş süvarilerine komuta etti
h. 5	Hendek Savaşı'nda Kureyş'in yanında
h. 6	Ğamîm'de Kureyş öncüsüne komuta etti (Hudeybiye)
h. 8 (Safer)	Amr b. Âs ile birlikte Medine'de Müslüman oldu
h. 8 (Cemâziyelevvel)	Mûte Savaşı; Allah'ın Kılıcı adını aldı
h. 8 (Ramazan)	Mekke'nin fethi; sağ kanadın komutanı
h. 8 (Şevval)	Cezîmeoğulları; Huneyn Savaşı; Uzzâ'nın yıkılması
h. 9	Tebük seferinde Dûmetülcendel
h. 10	Necrân'da Hâris oğullarını İslam'a davet
h. 11–12	Ridde savaşları; Büzâha ve Yemâme
h. 12	Irak ve Hîre'nin fethi
h. 13	Çölü geçip Şam'a varış; Ömer Ebû Ubeyde'yi atadı
h. 15	Yermük zaferi
h. 17	Ömer tarafından tamamen azledildi
h. 21	Humus'ta vefat etti

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÂLİD HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

Bu bölüm, Hâlid b. Velîd رضى الله عنه hakkında sık sorulan soruları cevaplandırır. Cevaplar kısadır; ayrıntılar önceki bölümlerdedir.

1. HÂLİD'E "ALLAH'IN KILICI" LAKABINI KİM VERDİ?

Bizzat Resûlullah ﷺ, Mûte Savaşı'nı anlatırken: "sonunda sancağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı" (Sahîh-i Buhârî 3757).

2. HÂLİD NE ZAMAN MÜSLÜMAN OLDU?

Hicrî 8. yılın başlarında, Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra ve Mekke'nin fethinden önce, Amr b. Âs ve Osman b. Talha ile birlikte.

3. HÂLİD'İN HİÇ YENİLMEDİĞİ DOĞRU MU?

Müslüman olduktan sonra komuta ettiği hiçbir savaşı kaybetmedi. Mûte'de, kendinden çok daha büyük bir düşman tarafından kuşatılan İslam ordusunu kurtardı.

4. HÂLİD'İN RESÛLULLAH ﷺ İLE AKRABALIĞI NEDİR?

Teyzesi Meymûne bint Hâris, Resûlullah'ın ﷺ hanımıdır (Sahîh-i Buhârî 5391). Babası da Kureyş'ten Nebî'nin ﷺ uzak akrabasıdır.

5. MÛTE'DE HÂLİD'İN ELİNDE KAÇ KILIÇ KIRILDI?

Dokuz. Sadece bir Yemen kılıcı kaldı (Sahîh-i Buhârî 4265).

6. RESÛLULLAH ﷺ NEDEN HÂLİD'İN CEZÎMEOĞULLARINA YAPTIĞINDAN UZAK OLDUĞUNU BİLDİRDİ?

Çünkü Hâlid, İslam'ı açık olmayan bir sözle ilan edenleri öldürdü. Bu bir içtihat hatasıydı. Nebî ﷺ onların diyetlerini ödedi (Sahîh-i Buhârî 4339).

7. HÂLİD'İN KÜLAHINDA NEBÎ'NİN ﷺ SAÇINI TAŞIDIĞI DOĞRU MU?

Bu kıssayı Ebû Ya'lâ ve Hâkim rivayet eder. Senedi hadis âlimleri arasında ihtilaflıdır, bu yüzden kesin değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. HÂLİD'İN ZEHİR İÇİP ZARAR GÖRMEDİĞİ DOĞRU MU?

Bu kıssa ihtilaflı bir senetle rivayet edilmiştir ve sahih olarak sabit değildir. Hâlid'in büyüklüğü sahih hadislerle zaten ispatlanmıştır.

9. ÖMER HÂLİD'İ NEDEN AZLETTİ?

Taberî'nin rivayetine göre Ömer, insanların Hâlid'e dayanıp zaferin Allah'tan geldiğini unutmasından korktu. Hâlid'i hıyanet sebebiyle azletmediğini vurguladı.

10. HÂLİD NEREYE DEFNEDİLDİ?

Meşhur görüşe göre Suriye'deki Humus'a. Orada onun adını taşıyan bir cami vardır.

11. HÂLİD ŞEHİT OLARAK MI VEFAT ETTİ?

Yatağında vefat etti. Fakat samimiyetle şehadet isteyen kimseye, yatağında ölse bile şehitlerin mertebesi verilir (Sahîh-i Müslim 1909).

12. HÂLİD KISSASININ EN BÜYÜK DERSİ NEDİR?

Geçmiş hidayet kapısını kapatmaz; büyüklük hatasızlık demek değildir; zafer insanlardan değil, Allah'tandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE SONUÇ

Hâlid b. Velîd'in رضى الله عنه hikâyesi, Uhud'da Müslümanlara saldıran bir Kureyş komutanıyla başlar ve Irak ile Şam'ı fethettikten sonra yatağında vefat eden bir müminle sona erer. İkisinin arasında Allah yolunda on üç yıllık bir mücadele vardır.

DERS	HÂLİD'İN HİKÂYESİNDEN
Hidayet kapısı hep açıktır	Uhud'un düşmanı Allah'ın Kılıcı oldu
Savaşta hikmet	Mûte'de akıllıca geri çekiliş orduyu kurtardı
Hatayı kabul etmek	Resûlullah ﷺ Cezîmeoğulları hatasından uzak olduğunu bildirdi
Öncekilere saygı	"Ashabıma sövmeyin"
Zahire göre hükmetmek	"İnsanların kalplerini araştırmakla emrolunmadım"
Ümmet için vakıf	Allah yolunda vakfedilen zırh ve silahlar
İhlas ve itaat	Görevden alınmayı itirazsız kabul etmek

HAYATIMIZDA HÂLİD

Belki hiç kılıç tutmayacağız, ama Hâlid'in vasıflarını miras alabiliriz: karar vermede cesaret, dikkatli planlama, nasihati kabul etmek ve bir makam olmadan da ihlasla çalışmak. Her düzeltmeyi gönül genişliğiyle kabul ettiğimizde veya takdir görmesek de hizmete devam ettiğimizde Hâlid'in izinden gideriz.

Onun hikâyesi bize hiç kimseden ümit kesmemeyi de öğretir. Bugün İslam'dan uzak olan biri, yarın onun en güçlü savunucusu olabilir. Resûlullah'ın ﷺ Hâlid'i güler yüzle karşıladığı gibi, onların hidayeti için dua edin.

İnşallah İslam Kahramanları serisi, ümmetin emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh ile devam edecektir. Allah, Ebû Süleyman, Allah'ın Kılıcı Hâlid b. Velîd'den razı olsun ve bizi cennetinde Resûlullah ﷺ ve ashabıyla bir araya getirsin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'ân-ı Kerîm, Osmanlı hattı ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Âl-i İmrân 3:152; Enfâl 8:38, 8:45, 8:60; Hadîd 57:10; Saf 61:4; Nasr 110:1).

HADİS

Sahîh-i Buhârî 1291, 1400, 1468, 2731, 3757, 4262, 4265, 4339, 4351, 4986, 5391. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 121, 1780, 1909, 2541. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 3037. https://sunnah.com/abudawud

Câmiu't-Tirmizî 3846. https://sunnah.com/tirmidhi

SİYER, TARİH VE BİYOGRAFİ KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk'tan rivayetle).

Vâkıdî, el-Meğâzî.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ (Hâlid b. Velîd'in biyografisi).

Taberî, Târîhu'r-Rusül ve'l-Mülûk.

Belâzürî, Fütûhu'l-Büldân.

İbn Asâkir, Târîhu Dımaşk.

İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ.

İbn Hacer el-Askalânî, el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe; Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm.

TDV İslâm Ansiklopedisi, "Hâlid b. Velîd". https://islamansiklopedisi.org.tr/halid-b-velid

QURANSCİENCE.MY'DEKİ İLGİLİ SERİLER

İslam Kahramanları, Seri 1: Hz. Hamza b. Abdülmuttalib ve Seri 2: Hz. Ali b. Ebû Tâlib. https://quranscience.my/#pahlawan

Siyer-i Nebî, Seri 10 (Uhud Savaşı). https://quranscience.my/#sirah

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir